

Vraggods fra en verdenskrig 3

af Olaf Berg Nielsen

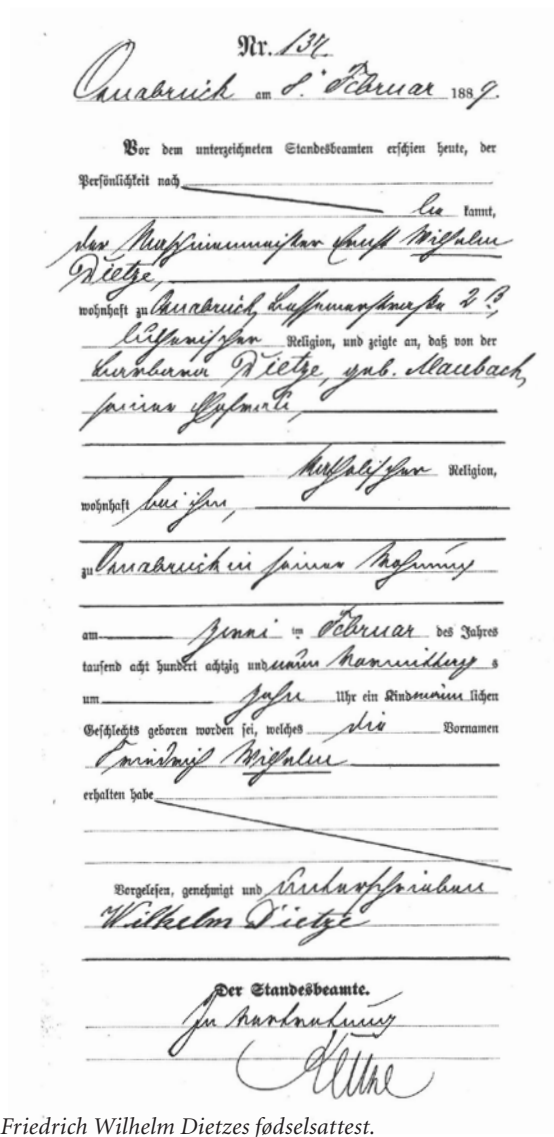
Tredje del i føljetonen om de tyske krigsgrave fra Første Verdenskrig i Thy og om de menneskeskæbner, der gemmer sig under gravstenene.

De seneste år har der været en stigende interesse for de to verdenskrige. Flere bunkere bliver udgravet, Tirpitz-museet har rekordmange gæster, Hanstholm Bunkermuseum har hvert år udstillinger, der belyser forskellige forhold under den tyske besættelse og Sea War Museum Jutland i Thyborøn satser ikke kun på udstillinger, men har også lige udgivet bogen Jyllandslaget. Noget af bogen omhandler episoder, der foregår på Thy-egnen. På Vigsø kirkegård har man rengjort Johann Schüttrup's gravsten og igen anbragt den på hans grav. Han er omtalt i Historisk Årbog 2015. Denne gang besøger vi Klitmøller og Vang kirkegårde, hvor to unge tyske marinesoldater fra den samme konvoj, men på to forskellige skibe sejler ind i egne minefelter, og hvor i alt syv skibe minesprænges.

KLITMØLLER KIRKEGÅRD

Friedrich Wilhelm Dietze var det fjerde af fem børn. Han blev født den 2. februar 1889 i Osnabrück, Tyskland. Hans moder hed Barbara Dietze, født Maubach, og var katolik. Faderen var maskinmester Wilhelm Dietze; han var derimod protestant. Familien stammede fra Ruhr-distriktet. Friedrichs fire ugifte søstre flyttede mellem 1905 og 1921 tilbage til Ruhrdistriktet, hvorimod begge forældre døde i Osnabrück.

De boede på Bessemerstraße 2B i Osnabrück. Det har været et dejligt sted for børn at vokse op. Den 193 km lange flod Hase bugter sig igennem byen og lå kun 100 m fra deres hus. Vejen eksisterer endnu, men alle gamle huse er væk og nye enfamilieshuse bygget i stedet. Der var ikke langt til hverken skole eller faderens arbejdsplads på et stålværk. Friedrich

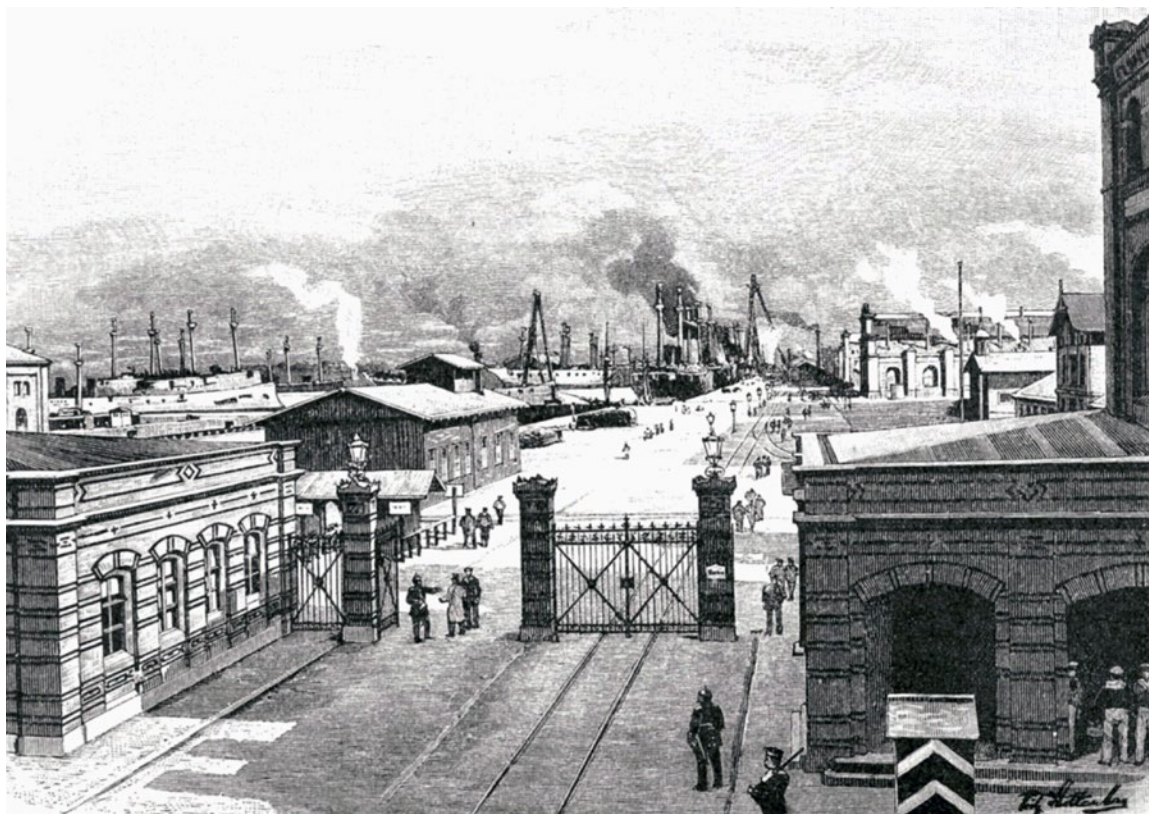

Wilhelm Dietzes gravsten på Klitmøller kirkegård.

kom i lære som maskinarbejder. Den 11. august 1908 flyttede Friedrich hjemmefra til Schleusenstraße 2a (nu Köperstraße) i Geestemünde, som i dag er en del af Bremerhafen. Huset eksisterer endnu. Her boede han kun til 30. september samme år. Da flyttede han til Wilhelmshafen og fik arbejde som maskinarbejder på skibsværftet. Her byggede man mest krigsskibe til den kejserlige marine. Ved verdenskrigens udbrud blev han som maskinarbejder Obermaschinen-Matt der S. I i 2. Værftsdivisions 1. afdeling. Han kom ombord på Vorpostenboot *Rheinsfels*; en minetrawler, som var en ombygget fiskerbåd. Da den var bygget af træ var den velegnet til at uskadeliggøre magnetiske miner. Derimod var et minefelt af hornminer lige så farligt for denne type båd som for stålskibe.

Den 2. og 3. februar 1918 var nogle af de sorteste dage for de tyske ministrygere. Ikke mindre end syv

Bremerhafen skibsværft, hvor Dietze fik arbejde i 1908.

minetrawlere i en konvoj minesprængtes i et område syd for Horns Rev i lige linje ud for Fanø. Her havde tyskerne udlagt et stort minefelt af hornminer, som var fastgjort til bunden, og hvor selve minen var et lille stykke under havoverfladen og derfor ikke kunne ses. Man havde nogle korridorer, hvor man ved nøjagtig navigering kunne komme sikkert gennem minefeltet. De kaldes »veje«, og denne vej blev kaldt »Weg Blau« – den blå vej. De var indtegnet på søkortet, men en fejl navigering eller en kraftig strøm kunne føre et skib ind i minefeltet. De, der døde disse to dage, kom ikke i kamp mod en fjende, men blev dræbt af deres egne miner. Så parolerne »de døde for deres fædreland« og »de døde heltedøden« må have lydt hult i deres families ører.

Klokken 20.00 stødte bådene Kleiß og Seestern på miner. Den største del af mandskabet fra Seestern blev bjerget af A33. Mandskabet på Kleiß blev reddet af Flensburg, dog døde én mand. Herefter sank Kleiß. Nu forsøgte Anneliese og Rheinsfels at slippe ud af minefeltet, men ved drejningen stødte begge på miner. Kl. 20.40 forsvandt Rheinsfels i dybet med hele sin besætning på 26 mand.

Denne dag fyldte Friedrich Dietze 29 år og lå i havet omgivet af talrige andre lig. Nogle havde været hans nære venner.

Den 11. februar drev hans lig op på Klitmøller søndre strand. Han blev indført i kirkebogen som »ukendt«. To dage senere drev endnu et lig op på den samme strand. Det var liget af Matros Karl Sakowski fra samme kompagni og båd som Friedrich Dietze. Karl Sakowski blev kun 19 år gammel. Også han blev på findedagen indført i kirkebogen som »ukendt«.

Den 18. februar blev disse to unge tyskere begravet på Klitmøller kirkegård. Først senere bad de tyske myndigheder om at deres navne og andre oplysninger blev indført i kirkebogen. Omkring 1920-21 blev de sorte gravsten, som stadig kan ses på kirkegården, tilsendt kirken.

VANG KIRKEGÅRD

I en lille lejlighed, Soldstraße 22 i Wernigerode, er jordemoder Karoline Oelmann tilkaldt til en fødsel. Datoen er 1. marts 1892, og kl. 19.15 bliver en

A. Haupt-Register.
Nr. 61

Wernigerode am 9 März 1892

Vor dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der
Verföndlichkeit nach _____

_____ In kann,
Ein Johannes Franz Oehlmann,
Anneliese geborne Abel,
wohnhaft zu Wernigerode, GutsMuthsstraße Nr. 5,
_____ Religion, und zeigte an, daß von der
_____ ein unvorföndliches Kind
_____ unvorföndlich Religion,
wohnhaft zu Wernigerode, GutsMuthsstraße Nr. 29,
bei dem Ehepaar Ehepaar Wesche,
zu Wernigerode in ihrer Hofung
am _____ im März des Jahres
tausend acht hundert neunzig und zwei hundert
um _____ Uhr ein Kind männlichen
Geschlechts geboren worden sei, welches _____ den
_____ Johannes Franz Wilhelm
erhalten habe. Ein unvorföndliches Kind, welches
sein bei der Kindertaufe das unvorföndliche
Lieschen Wesche zugegeben worden sei.

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben
_____ Caroline Oelmann geborne Abel

Der Standesbeamte.
Lucas

ad. d.
Wernigerode
ff.
das dem
Wernigerode
auf dem
in Wernigerode
ff. zu
gültig
erschickte
Lieschen
unvorföndlich
barnoborn.
Wesche den
ff. zu
auf dem
unvorföndlich
auf dem
geboren
ff. zu
Wernigerode
ff. zu
ff. zu
ff. zu

Johann Franz Wilhelm Opitz's fødselsattest.

lille dreng født. Jordemoderen tager den 9. marts til folkeregisteret og anmelder fødslen til embedsmand Lucas. To gange i fødselsattesten nævnes, at moderen er ugift, hvilket var en stor skam dengang. Moderen, hvis navn er Lina Wesche, hører til den protestantiske kirke. Drengen skal hedde Johann Franz Wilhelm.

På fødselsattesten er der en randbemærkning, som fortæller, at brygger Johann Opitz, som bor i nabo-byen Hasserod, har giftet sig med Lina Wesche, der nu får navnet Lina Opitz, og at det er ham, der er far til Johann Franz Wilhelm; derfor får drengen også efternavnet Opitz.

Den 4. november 1899 får Johann en lillebror, Walter Opitz. Familien flytter til Westernstraße 19, tæt ved Wernigerodes centrum. Huset er et malerisk bindingshus, som stadig eksisterer. Denne smukke by i Harzen er der mange danskere, der har besøgt.

Byen er en historisk by med gamle huse og traditioner. Alligevel er byen meget moderne og har været det i over hundrede år. Allerede i 1909, hvor endnu var meget lidt udbredt, fik byen sin første biograf

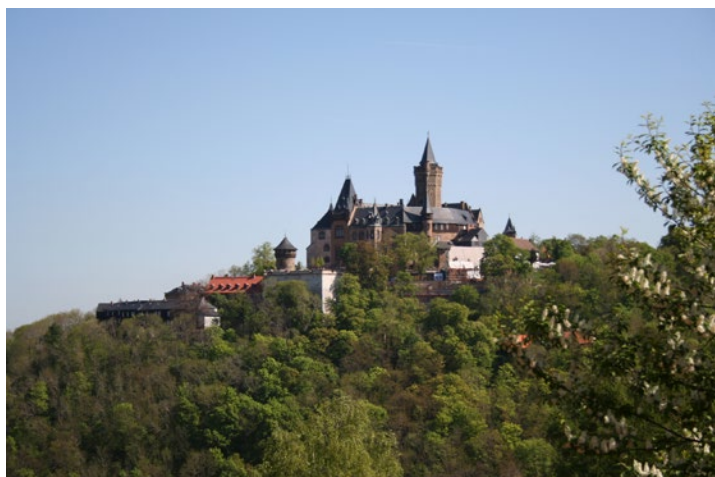
med plads til 300. Samme år blev sportsforeningen FC Victoria grundlagt, og året efter en skiklub. I 1912 fik byen elektricitet, og nu kom mange fabrikker til. Angående undervisning var der fire folkeskoler, to mellemskoler og et gymnasium. Da faderen var brygger, var der arbejde nok, da der var hele fire bryggerier. Der var dog ingen af de to sønner, der fulgte faderens branche. Johann blev maskinarbejder og hans bror Walter kontorelev.

Wernigerode markedsplads med rådhuset, der kun ligger 150 m fra familiebopælen.

Westernstraße 19 i Wernigerode, hvor familien Opitz boede.

Wernigerode slot.

Johann Opitz's gravsten på Vagn kirkegård.

Ærestavlerne på St.-Sylvestri-Kirche, hvor de to Opitz-brødre er nævnt.

Zilling Otto	21. 8.
Opitz Walter	25. 8.
Pfeiffer Hermann	29. 9.
Heine Otto	4. 10.
Witzkopf Friedrich	12. 10.
Tramm Wilhelm	20. 11.
Schneider Paul	1. 12.
Görtz Hermann	11. 12.
1918	
Nogielzky Johannes	13. 1.
Opitz Johann	3. 2.

Ved krigsudbruddet i 1914 havde Wernigerode knap 20.000 indbyggere. Som alle andre steder blev der en begejstret stemning for den kommende krig. Selv kirkerne glemte Jesus ord om at elske sine fjender, og deltog i opfordringen om at kæmpe på slagmarken. Wernigerode blev til en lazaretby. Mange hoteller og pensionater blev til reservelazaretter. Allerede den første måned af krigen kom der 280 sårede til byen. Røde Kors havde omkring 6000 sygeplejersker og hjælpere, og disse havde rigeligt at gøre med de mange ofre fra fronten, som kom til Wernigerode. En særlig afdeling havde med de mange soldater at gøre, der var blevet blinde af giftgas. De skulle optrænes til nu at klare sig uden at kunne se. Selv om Walter kun var 16 gammel, blev han indkaldt til Musketerreservebatteri Int-Regiment 27. Han nåede dog aldrig i krig, men døde af en sygdom den 25. august 1917, kun 17 år gammel. Han var indlagt på hjælpelazaretet *Schulhaus*, som var en del af garnisonslazaretet i Halberstadt, der kun lå 25 km vest for hans hjem, og han blev begravet på St. Sylvestri kirkegård i Wernigerode.

Johann Opitz kom til at tjene som menig maskinist ved 2. Værftsdivision, 2. Afdeling, 1. Kompagni. Ligesom Wilhelm Dietze kom han om bord på en minetrawler og ombygget fiskerbåd, nemlig Such-

boot *Flensburg*. Wilhelm Dietze mistede sit liv kl. 20.30 den 2. august 1918 ombord på *Rheinsfels*.

For at undgå endnu en katastrofe kastede trawleren *Flensburg* anker og ville vente til det blev lyst, men kl. 0.15 svingede båden rundt i tidevandsstrømmen og ramte en mine. Johann Opitz var én af de 27 der mistede livet fra denne båd.

Den 11. februar 1918 drev hans lig ind på Vangsåstrand, og den 16. februar blev han begravet på Vang kirkegård. Omkring 1920-21 kom én af de sorte gravsten fra Tyskland til hans grav. Den kan stadig ses på kirkegården.

I 1927 blev der opsat to ærestavler for faldne i 1. verdenskrig på østsiden af St.-Sylvestri-Kirche i Wernigerode med titlen »*Unsere Helden*« (Vores helte). På de to tavler står 147 navne og dødsdatoer. Walter Opitz er nummer 138 og Johann Opitz nummer 146. Begge sønner fra denne lille familie mistede altså livet i en meningsløs krig uden at uden at have mødt en fjende.

Olaf Berg Nielsen.
Født 1938. Pensioneret bogtrykker.

Uskadeliggørelse af ilanddrevne søminer gav den danske minørtjeneste masser af arbejde fra efteråret 1939 og frem. Her ses overkvartermester Ejnar Busch fra det mineuskadeliggørelseshold, som var stationeret i Thisted, ved en tysk sømine. Minen var åbenbart nummer 1000, som holdet skulle uskadeliggøre, og billedet er antageligt fra efteråret 1942. (Museumscenter Hanstholm).